IMPACTUL PROIECTULUI *„PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL CA RESURSĂ DE DEZVOLTARE DURABILĂ”* – RĂDĂCINI CULTURALE ȘI ORIZONTURI EDUCATIVE

THE IMPACT OF THE PROJECT “NATIONAL CULTURAL HERITAGE AS A RESOURCE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT” – CULTURAL ROOTS AND EDUCATIONAL HORIZONS

CZU: 37.091:008:502.131.1 **https://doi.org/10.59295/eie2026.27**

Aurelia ATANASOV, gr. did. I,
Colegiul Național de Comerț al ASEM
ORCID:0009-0006-8899-758X
E-mail: *aurelia_atanasov@yahoo.com*

Nadejda SCOBIOALĂ, gr. did. II,
Colegiul Național de Comerț al ASEM,
ORCID: 0000-0003-2214-4753
E-mail: *nadejda.scobioala@gmail.com*

Rezumat. *Articolul abordează importanța proiectului de parteneriat educațional „Patrimoniul cultural național ca resursă de dezvoltare durabilă” care are drept scop conștientizarea și aprecierea valorilor patrimoniului cultural național în rândul elevilor, profesorilor și comunității, promovând, în același timp, principiile dezvoltării durabile. Instrumentul strategic al proiectului este promovarea valorilor universale și formarea unei culturi civice bazate pe respect, solidaritate, responsabilitate și pace. În concordanță cu direcțiile moderne ale educației axate pe durabilitate, proiectul integrează dimensiunea culturală în activități formale și nonformale, prin colaborarea dintre următoarele instituții de învățământ: Colegiul Național de Comerț al ASEM, Centrul de Excelență în Construcții, Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pocalo”, Colegiul Politehnic din orașul Bălți, muzee, biblioteci, autorități locale și comunitate. Cercetarea demonstrează că valorificarea patrimoniului cultural contribuie semnificativ la consolidarea identității culturale, la cultivarea atitudinilor de respect și la dezvoltarea competențelor interculturale ale elevilor.*

Cuvinte-cheie: *patrimoniu cultural, dezvoltare durabilă, educație nonformală, valori, parteneriat educațional.*

Summary. *The present study analyzes the educational partnership project “National Cultural Heritage as a Resource for Sustainable Development” as a model for integrating cultural heritage into sustainable education frameworks. The project seeks to enhance learners’ awareness and appreciation of national cultural heritage while fostering adherence to the principles of sustainable development. Its conceptual framework is grounded in the promotion of universal*

values and the formation of civic culture based on respect, solidarity, responsibility, and peace. Consistent with contemporary paradigms in education for sustainable development, the initiative operationalizes the cultural dimension across formal and non-formal educational contexts through inter-institutional collaboration involving the National College of Commerce of ASEM, the Center of Excellence in Construction, the "Raisa Pocalo" Center of Excellence in Medicine and Pharmacy, the Polytechnic College of Bălți, alongside museums, libraries, local authorities, and community actors. The research findings substantiate that the systematic valorization of cultural heritage plays a significant role in reinforcing cultural identity, promoting intercultural understanding, and developing students' intercultural competencies.

Keywords: *cultural heritage, sustainable development, non-formal education, values, educational partnership.*

Introducere

În contextul noilor orientări curriculare, proiectul de față își propune să integreze dimensiunea culturală în procesul educațional formal și nonformal, prin colaborarea dintre instituțiile de învățământ, muzee, biblioteci și comunitate. Cercetarea evidențiază faptul că valorificarea patrimoniului cultural național contribuie la consolidarea identității culturale, la cultivarea atitudinilor de respect față de diversitate și la dezvoltarea competențelor interculturale ale elevilor.

Articolul dat analizează impactul proiectului național *„Patrimoniul cultural național ca resursă de dezvoltare durabilă”* asupra elevilor, profesorilor și comunității, evidențiind modul în care educația culturală contribuie la formarea unei generații responsabile și conștiente de identitatea sa. Dimensiunea proiectului s-a constituit în jurul inițiativei comune a mai multor instituții educaționale din Republica Moldova, care au recunoscut că tradiția, literatura și identitatea culturală pot deveni instrumente didactice cu un impact major asupra formării elevilor. Pentru aceste instituții, patrimoniul cultural național nu este doar un element al trecutului, ci o resursă contemporană, cu potențial educativ, axiologic și formativ. Metodologia s-a bazat pe observarea participativă, analiza activităților extracurriculare și interpretarea impactului axiologic al acestora asupra formării personalității tinerilor.

Educația pentru dezvoltare durabilă s-a consolidat și a devenit, în ultimele decenii, o direcție majoră a politicilor educaționale internaționale. În acest context, patrimoniul cultural – material și imaterial – capătă o importanță pedagogică incontestabilă. UNESCO reamintește că „patrimoniul nu este doar despre trecut, ci despre resursele necesare pentru viitorul comunităților” [7], subliniind astfel forța identitară și rolul formator al patrimoniului cultural al fiecărei națiuni. „Evoluția conceptului de *proiect educațional* reflectă o tranziție de la metode tradiționale de predare către abordări centrate pe elev, care promovează învățarea activă și integrată. De-a lungul timpului, accentul s-a mutat spre implicarea directă a elevilor în procesul educațional, dezvoltarea competențelor

transversale și aplicarea cunoștințelor în contexte reale. Această perspectivă modernă asupra proiectelor educaționale subliniază importanța pregătirii elevilor pentru provocările complexe ale societății contemporane” [6, p.96].

Într-o epocă în care educația pentru dezvoltare durabilă se află în centrul politicilor curriculare, proiectul a reușit să transforme patrimoniul într-un „laborator viu”, în care elevul învață prin experiență directă: vizite, dialoguri cu meșteri populari, explorări ale spațiilor culturale și activități de documentare. În acest cadru, tradițiile, obiceiurile și simbolurile comunității devin conținuturi curriculare aplicate, care consolidează atât identitatea individuală, cât și cea colectivă.

Pentru sistemul educațional, patrimoniul este mai mult decât un material de studiu: este o sursă vie de învățare, care unește cunoașterea cu experiența și identitatea. De aceea, axele valorice ale noii reforme curriculare pentru învățământul profesional tehnic au fost orientate spre dezvoltarea personalității elevului în spiritul durabilității și către un orizont cultural, intercultural și multicultural adaptat lumii globalizate. În Republica Moldova, proiectele educaționale dedicate patrimoniului sunt cu atât mai necesare, cu cât ele oferă tinerilor șansa de a se apropia de tradiții, meșteșuguri și sărbători, redescoperind astfel rădăcinile și identitatea înaintașilor lor [1].

Proiectul se desfășoară pe baza unui plan bine structurat, cu activități interactive și metode variate de învățare, axate pe colaborare, cercetare și comunicare. Printre activitățile de amploare care au marcat desfășurarea proiectului se numără:

- Conferința științifico-practică cu genericul: „*Familia și localitatea mea, promotori ai patrimoniului cultural național*”, gazda căreia a fost Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pocalo”.

Această activitate a avut ca obiectiv consolidarea legăturii elevilor cu propriile rădăcini culturale. Valorificarea patrimoniului cultural „neinstituționalizat”, conservat în colecții personale și de familie, constituie una dintre temele centrale abordate în cadrul conferinței. În acest context, a fost pus un accent deosebit pe modalitățile de păstrare și punere în valoare a moștenirilor personale, precum și pe recuperarea istoriilor vechi sau recente din cadrul familiilor și comunităților locale.

Este evident că fiecare bun de patrimoniu poartă în sine o poveste, chiar și atunci când este uitat, ascuns sau lipsit de un „certificat de naștere”. Prin documentare și interpretare, aceste obiecte pot fi recontextualizate și readuse la viață, oferind sens și continuitate memoriei culturale. Activitatea a reprezentat, totodată, o oportunitate valoroasă de a scoate din anonimat creațiile meșteșugului casnic.

Participanții au elaborat prezentări PowerPoint bazate pe jurnale de călătorie culturală, prin intermediul cărora au documentat și interpretat elemente de patrimoniu din localitățile de proveniență, precum case memoriale, muzee locale, obiecte arhaice, tradiții familiale și ritualuri comunitare. Elevii au analizat atât patrimoniul material, cât

și cel imaterial al comunităților lor, aducând în prim-plan familii și persoane care contribuie la transmiterea valorilor culturale de la o generație la alta. Activitatea a stimulat dezvoltarea mândriei identitare și a consolidat conștientizarea rolului esențial al familiei în conservarea și perpetuarea tradițiilor.

- Conferința științifico-literară națională cu genericul: „*Cultură, valori și identitate națională*”, gazda căreia a fost Instituția Publică Centrul de Excelență în Construcții.

Luna lui Mărțișor nu marchează doar începutul primăverii, ci și aniversarea unor personalități notorii care au lăsat o amprentă profundă asupra culturii și identității naționale, de aceea activitatea dată a vizat valorificarea conținuturilor printr-o abordare interdisciplinară, concepută să trezească interesul elevilor pentru descoperirea și aprecierea valorilor naționale.

O acțiune importantă a fost dedicată perioadei de renaștere națională și revenire la autenticele valori spirituale, referindu-se la poeții care au stat în fruntea luptei pentru limbă, libertate, alfabet și tricolor, simboluri ale demnității și verticalității: Grigore Vieru, Ion Hadârcă, Adrian Păunescu, Leonida Lari, Ion Vatamanu, Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija ș.a. Acești maeștri ai slovei erau niște figuri mesianice, care au conceput poezia ca pe o armă de luptă, modalitate de exprimare și susținere a idealului național. În acest context, elevii, participanți la conferință, au prezentat un recital de poezie patriotică. Iar simbolul păcii a fost adus în scenă prin interpretarea la chitară a cântecelor din repertoriul celor două inimi gemene – Doina și Ion Aldea- Teodorovici.

Evenimentul a oferit, de asemenea, o oportunitate valoroasă pentru a cerceta frumosul unor vieți proeminente și contribuția unor personalități marcante născute în luna martie, oameni dintr-o bucată, care și-au lăsat geniala amprentă în literatură, artă, muzică, gândirea românească. Printre tematicile abordate s-au regăsit: „Ana Blandiana – freamăt liric al libertății și conștiinței românești”, „Alecu Russo – promotor al idealurilor pașoptiste”, „Gheorghe Asachi – vizionar al științei, culturii și educației naționale”, „Eugen Doga – renumit compozitor născut de Mărțișor”.

Pe lângă produsul „Opera lui Ion Creangă – un Univers de datini și obiceiuri”, prezentarea „sfătosului bunic” din Humulești care a fost completată cu o expoziție de jurnale, postere și lucrări grafice, elevii au prezentat și un filmuleț relevant realizat chiar de ei, intitulat „Ion Creangă – scriitor și promotor al identității naționale”.

Anual, în primele zile ale primăverii, românii sărbătoresc Mărțișorul, o tradiție străveche încărcată de adânci simboluri și semnificații: Mărțișorul-talisman al norocului, al prețuirii și bunăstării. Așa că o secțiune a Conferinței a fost dedicată simbolisticii și unor asemenea obiceiuri, cum ar fi ritualurile de purificare ale începutului de primăvară, semnificația tradițiilor pascale, legenda Mărțișorului (sărbătoare inclusă de UNESCO în patrimoniul universal).

O direcție prioritară a proiectului este încurajarea creativității și a interesului pentru cercetarea și cunoașterea personalităților care au oglindit istoria națională, revenirea la tradiții, la sacru. După cum spunea poetul: „Mă-ntorc spre ce mi-e sfânt și-aproape/ Și-mi curge sufletul ca grâul” (Grigore Vieru).

- Conferință științifico-practică: „*Personalități remarcabile și lecții de viață valoroase*”, gazda căreia a fost Colegiul Politehnic din Bălți.

În această etapă, accentul s-a pus pe interviul ca metodă de cercetare culturală [4]. Elevii au realizat interviuri cu meșteri populari: țesători, cojocari, olari, sculptori în lemn, creatori de costume tradiționale. Activitatea a urmărit două direcții principale: dezvoltarea competențelor de comunicare, ascultare activă și formulare a întrebărilor și descoperirea valorilor etice, estetice și identitare transmise de meșteșugari.

Un moment important în cadrul conferinței l-a reprezentat podcastul *„Memoria care ne unește – valorificarea patrimoniului prin istorii de viață”*, la care a fost invitată doamna Lidia Pădureac, prim-prorector al USARB și doctor în istorie. Dialogul a evidențiat importanța memoriei colective și a istoriilor de viață în procesul de conservare și valorificare a patrimoniului cultural, subliniind rolul educației, al familiei și al comunității în transmiterea valorilor identitare către noile generații. Interviul dat a oferit elevilor repere esențiale pentru înțelegerea patrimoniului nu doar ca moștenire materială, ci ca experiență vie, purtată și transmisă prin oameni.

Interviurile, reunite în cadrul acestui proiect, conturează o adevărată hartă a valorilor spirituale și culturale care definesc identitatea comunităților noastre. Aceste dialoguri aduc în prim-plan oameni care modelează nu doar materia, ci și memoria colectivă a neamului. Ele se derulează între dimensiunea sacră și formativă a credinței, surprinsă în dialogul „*Cei care mai știu să clădească sufletul lumii*” cu preotul Anatolie Gârbu, și arta prelucrării lemnului, ca expresie a patrimoniului imaterial, reflectată în interviurile cu meșterii Vladimir Vasilache și Grigorie Posternac.

Tradiția care prinde viață „din mâinile meșterului” este ilustrată prin povestea Vioricăi Aștefănoaie, recunoscută pentru măiestria în prelucrarea fibrelor vegetale și care creează obiecte cu valoare culturală din pănuși, paie, spice de grâu și flori de câmp. Arta lucrului în piele, îmbinată cu pasiunea și excelența profesională, este prezentată prin parcursul lui Valentin Frunză, cel mai renumit pantofar din Moldova. În plus, interviul cu meșterul popular Maria Ciobanu completează această galerie de portrete autentice, evidențiind rolul crucial al creatorilor populari în păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural.

Prin contactul direct cu oamenii care păstrează tradiția vie și prin istoria lor de viață, elevii au acumulat o experiență profundă, emoțională, care a generat reflecții, respect și inspirație.

- Atelier teoretico-aplicativ: „*Explorarea identității culturale prin meșteșug: tradiții, emoții și valori*”, gazda căreia este Colegiul Național de Comerț al ASEM (în desfășurare).

În cadrul atelierului, elevii vor organiza o expoziție de obiecte artizanale și meșteșugărești: broderii, țesături, ceramică, obiecte din lemn, accesorii tradiționale etc. Activitatea are un caracter aplicativ și creativ, oferind elevilor posibilitatea de a explora direct tehnicile tradiționale și de a le integra în produse realizate de ei înșiși. Detalii suplimentare vor fi oferite în etapa finală a proiectului, însă premisele indică o experiență de învățare complexă, ce îmbină cunoașterea teoretică cu practica artistică.

Toate aceste activități, dezvoltate în conformitate cu politicile educaționale moderne, și-au propus să contribuie la formarea identității culturale și personale a elevilor, să cultive spiritul civic și responsabilitatea față de patrimoniu, să stimuleze empatia și toleranța interetnică, să încurajeze orientarea către valori universale și dialog intercultural, precum și să dezvolte competențele interculturale, în conformitate cu recomandările și standardele UNESCO.

Prin caracterul interdisciplinar al activităților, elevii au reușit să conecteze limba și literatura cu istoria, arta, tehnologia digitală și educația civică, descoperind semnificații multiple și profunde ale culturii naționale. Astfel, proiectul a consolidat rolul patrimoniului cultural ca instrument pedagogic esențial în formarea unei generații conștiente, responsabile și conectate la propria identitate.

Activitățile inițiate în cadrul proiectului s-au orientat nu doar spre desfășurarea propriu-zisă a etapelor educaționale, ci și spre crearea unor produse finale relevante, care să permită evaluarea procesului de învățare, a progresului elevilor și a eficienței strategiilor didactice. Aceste produse au servit drept dovezi materiale ale implicării elevilor, ale gradului lor de creativitate, ale competențelor formate și, nu în ultimul rând, ale modului în care patrimoniul cultural a fost internalizat și reinterpretat prin activități interdisciplinare. Realizarea produselor finale a stimulat autonomia elevilor, capacitatea de documentare, utilizarea tehnologiei, expresivitatea vizuală și verbală, colaborarea și munca în echipă și, nu în ultimul rând, dezvoltarea sensibilității culturale.

Principalele categorii de produse finale realizate în proiect, însoțite de explicații privind rolul lor pedagogic, sunt:

Jurnalul de călătorie culturală a fost conceput ca un portofoliu personal al elevului [5, p.266], în cadrul căruia au fost documentate elemente de patrimoniu identificate în mediul local, precum monumente, situri istorice, tradiții, obiceiuri și practici comunitare. Acesta a inclus fotografii și ilustrații realizate de elevi, contribuind la dezvoltarea spiritului de observație și a atenției pentru detalii, alături de informații istorice și culturale obținute prin cercetare individuală. Totodată, jurnalul a integrat reflecții personale, oferind elevilor posibilitatea de a-și exprima propriile percepții asupra valorilor culturale. În acest mod, jurnalul a devenit o expresie a procesului de învățare, un cadru de articulare între cunoașterea obiectivă și experiența subiectivă, favorizând dezvoltarea competențelor cognitive și metacognitive.

Elevii s-au implicat în realizarea de *mini-documentare* [3, p.23] dedicate elementelor de patrimoniu local, pornind de la descoperirea poveștilor comunității. Ei au purtat interviuri cu persoane în vârstă, meșteri populari sau experți locali, pătrunzând astfel în memoria vie a comunității. În același timp, au surprins în imagini și secvențe video monumente, tradiții și activități meșteșugărești, adăugând comentarii care evidențiau modul în care patrimoniul contribuie la dezvoltarea durabilă – un exercițiu de interpretare socială și ecologică. Prin acest proces, elevii nu au mai fost doar receptori de informație, ci adevărați creatori de conținut cultural, făcând vizibile și promovând valorile locale într-un mod personal și autentic.

O altă categorie de produse a fost reprezentată de *albumele foto* și *expozițiile virtuale*, [3, p.23] care au cuprins fotografii ale clădirilor cu valoare istorică, imagini ale meșteșugurilor în proces de realizare și documentarea tradițiilor locale. Fiecare imagine a fost însoțită de descrieri explicative, prin care elevii au analizat semnificația culturală a elementelor prezentate și au propus strategii de conservare, precum și programe de restaurare, tururi ghidate sau ateliere dedicate transmiterii tradițiilor. Aceste expoziții au evidențiat capacitatea elevilor de a evalua patrimoniul într-un mod critic și de a sugera soluții concrete pentru protejarea și promovarea valorilor locale.

Pliantele [3, p.23] au fost gândite pentru publicul larg și au cuprins informații despre tradiții, obiceiuri, meșteșuguri locale și personalități remarcabile, alături de recomandări pentru turiști privind activități sustenabile, precum drumeții, vizite la muzee sau participarea la ateliere artizanale. Realizarea acestor materiale a contribuit la dezvoltarea abilităților de comunicare, sinteză și design vizual ale elevilor, transformându-i în adevărați ambasadori ai patrimoniului local.

Evaluarea finală a proiectului s-a realizat prin: *observare participativă*, atât individuală, cât și de grup; *analiza produselor educaționale* (portofolii, fotografii, prezentări, interviuri); *interviuri informale* cu actori culturali și meșteri populari; *analiza impactului axiologic*, prin care s-a urmărit modul în care elevii au internalizat valori precum respectul, solidaritatea, responsabilitatea; *corelarea competențelor dobândite* cu cele prevăzute în curriculumul național.

Această evaluare calitativă a parteneriatului a evidențiat transformări semnificative în atitudinile elevilor față de patrimoniu, comportamentele lor culturale, nivelul de implicare în activități și abilitatea de a interpreta și valorifica tradițiile. Elevii au devenit mai conștienți de identitatea lor culturală, mai empatici față de diversitate și mai preocupați de păstrarea valorilor comunitare. În acest mod, parteneriatul a extins procesul de învățare dincolo de sala de clasă, permițând elevilor să descopere valoarea tradiției prin experiențe directe, nu doar prin informații teoretice. Educația nonformală a completat astfel, în mod natural, curriculumul formal, iar proiectul s-a dovedit a fi un veritabil catalizator al toleranței și al dialogului intercultural.

Rezultatele confirmă importanța parteneriatelor educaționale și necesitatea extinderii acestora la nivel național. Cultura trebuie integrată firesc în educație, iar patrimoniul trebuie abordat ca o resursă fundamentală în formarea unei societăți responsabile, solidare și sustenabile. Toate acestea devin valide prin interdisciplinaritate, „concept care se referă la integrarea cunoștințelor, a metodelor și a perspectivelor din mai multe discipline școlare pentru a aborda o problemă complexă sau pentru a înțelege un fenomen dintr-o perspectivă mai amplă” [2, p. 4].

Concluzii

În concluzie, proiectul „Patrimoniul cultural național ca resursă de dezvoltare durabilă” a arătat că educația culturală poate transforma profund elevii, modelându-le identitatea și personalitatea. Tradițiile, odată studiate doar teoretic, au devenit instrumente vii de învățare, iar instituția de învățământ profesional tehnic s-a transformat într-un spațiu deschis, interdisciplinar și plin de valori. Prin implicarea directă în explorarea patrimoniului local, elevii au descoperit frumusețea rădăcinilor culturale și responsabilitatea de a le păstra și promova. Astfel, instituția de învățământ nu mai este doar o instituție de instruire, ci un adevărat centru în care memoria și valorile comunității prind viață, iar tinerii devin adevărați ambasadori ai identității culturale.

Bibliografie:

1. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova, Chișinău, 2020. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_refrinta_al_educatiei_si_invatamantului_extrascolar.pdf (Aaccesat 2026-01-18)
2. Cadrul de Referință al Curriculumului Național, Chișinău, 2025. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/crcn_aprobat.pdf (Aaccesat 2026-01-18)
3. Curriculumul disciplinar la Educație pentru societate în învățământul profesional tehnic și Ghidul de implementare a curriculumului. Aria curriculară: științe socioumanistice. Consultanți naționali: Silviu GÎNCU, Magdalena RUSNAC-FRĂSINEANU, Chișinău, 2023.
4. DRAGOMIR, Gabriel Mugurel. *Revitalizarea invatarii prin metoda interviului*. Volumul I, București: Editura Pro Universitaria, 2021. 230 p. ISBN: 978-606-26-1424-9.
5. OPREA, Crenguța-Lăcrămioara. *Strategii didactice interactive: repere teoretice și practice*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007. 318 p. ISBN 978-973-30-1695-3.
6. STRATAN, V. și T. MUNTEANU, Proiectele educaționale: sinergia educației formale și nonformale. În *Conferința științifică cu participare internațională în domeniul învățământului extrașcolar* „Educația și învățământul extrașcolar: elemen-

te de convergență formal-nonformal”, ediţia a 3-a, Chişinău, 6-7 decembrie 2024. Chişinău: CEP USM, 2025. pp. 93-109. ISBN 978-9975-62-863-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/93-109_2.pdf (Aaccesat 2026-01-18)

7. UNESCO. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives* [online]. 2017 [citat 16 ianuarie 2026]. Disponibil: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444